

KRISTŮV IMPULS V HISTORICKÉM VÝVOJI (první přednáška)

Protože se zde scházíme tak zřídka, pohovoříme nejprve o něčem všeobecném. A jelikož jsme spolu v tak malém důvěrném kruhu, můžeme se potom věnovat těm či oněm přáním, která by se mohla vyskytnout. Bude správné, když si obecně řekneme něco o podstatě člověka v souvislosti s celou podstatou našeho velkého světa. Budeme o tom hovořit méně podrobně, než je tomu například v mé knize „Theosofie“ - z níž může každý načerpat dostatečné znalosti. Dnes se však chceme podívat na podstatu člověka převážně z nitra člověka.

Když o sobě občas přemýšlíme jako o člověku, musí nám být již předem nápadné, že na svět kolem sebe pohlížíme prostřednictvím svých smyslů, získáváme z něj dojmy a potom o tomto světě přemýšlíme. Vždyť tyto dva články lidské podstaty jsou v duši stále přítomny. Když například večer zhasneme světlo a necháme před usnutím v duši ještě jednou vystupovat dojmy dne, potom víme: během dne na nás působil svět. Nyní se mohou v naší duši vynořovat pouze vzpomínkové obrazy dojmů dne. Jsme si vědomi toho, že nyní pouze přemýšlíme a že naše duše prožívá dozvuky toho, co se v nás vlivem zevních dojmů odehrává. Nepřihlížíme-li k obyčejným všedním vztahům, označujeme to, co se jako vzpomínka na den odvíjí v naší duši, jako individuální. Jen díky tomu, že jsme inteligentní individuální lidé, inteligentní bytosti, jsme přece schopni nechat kolem sebe míjet svět v obrazech, jak to bylo právě naznačeno.

Toto individuální je pro náš duchovní život těsně spojeno se zevními dojmy. Pozorujeme-li svět během dne, vystupují smyslové dojmy a myšlenky, které máme, neustále jedny přes druhé. A večer, kdy smyslové dojmy nemáme, necháme je táhnout naší duší a zcela přesně víme: to jsou obrazy toho, co venku prožíváme. Naše dojmy smyslového světa vyvěrají společně s naší lidskou individualitou. Obojí spolu souvisí. Nyní, jak všichni víme, existuje možnost utvářet v nás tento vnitřní, individuální element stále živěji, stále exaktněji. A to se děje pomocí nám již známých prostředků, vylíčených například v mé knize „O poznávání vyšších světů“. Vždyť tím prvním, co můžeme učinit jako zkušenost ve vnitřním životě, je, že cítíme, že se svými myšlenkami už nejsme bezpodmínečně závislí na zevním světě. Když někdo například dovede přemýšlet o tom, co se stalo na Saturnu, Slunci a Měsíci, potom má vznešené myšlenky. Neboť žádný člověk samozřejmě nemůže obdržet zevní dojmy o tom, co se stalo na starém Saturnu, starém Slunci a na starém Měsíci. Nemusíme však jít tak

daleko. Když se v tiché chvíli otážeme, kolik se změnilo v našich pojmech od mládí, pak již to je vůči světu samostatné chování v individuálním prvku. Když si utváříme životní názory, mravní zásady, cítíme, že se s intelektuálním prvkem osamostatňujeme. Toto osamostatňování má pro člověka v individuálním intelektuálním smyslu velký význam. Neboť co znamená osamostatňování? Co to znamená, když si člověk vlivem prožitku, ba i věcí, které nejsou závislé na zevních dojmech —nikoli pomocí nauk, nikoli pomocí teorie —osvojuje životní mravní zásady? Znamená to, že se osamostatňuje ve svém éterném těle. To je první začátek dlouhého procesu. Na jeho začátku člověk nepozoruje, že své éterné tělo nějak znatelně pozvedl, na jeho konci je však může učinit zcela nezávislé na fyzickém těle.

Zatímco začátek je zcela tiché osamostatňování, konec je úplné vyzvedávání étemého těla a vnímání étemým tělem. Potom vnímáme okolí tímto samostatným étemým tělem. Toto vnímání můžeme mít také potom, kdy ještě nejsme příliš daleko ve vnitřním mystickém prožitku. Můžeme si to ujasnit a po určitý stupeň vyložit, jestliže si vzpomeneme, jak probíhá naše vnímání ve fyzickém těle. I naše fyzické tělo vnímáme prostřednictvím svých smyslů, které jsou samostatné. Naše oči jsou samostatné, naše uši jsou samostatné. Můžeme samostatně vnímat svět barev i svět tónů. Toho nedosáhneme, vnímáme-li s naší inteligencí. V případě inteligence je všechno jednotou; nic není ohraničeno na jednotlivé oblasti. Nemůžeme vnímat jako u jednotlivých smyslových oblastí étemýma očima a étemýma ušima, ale zříme éterný svět všeobecně. A když o tom začneme hovořit, můžeme líčit jednotné obsáhlé působení éterného prožitku. Nechci mluvit

o tom, že prožívání může jít mnohem dále, nýbrž chci jen upozornit na to, že jestliže člověk vnímá to, jak se utvářejí životní mravní zásady, může tím vnímat něco z éterných elementů.

Kdo pohlíží do étemého světa a postupně si ujasňuje, že takový vyšší svět existuje, může z nitra obdržet přesvědčení, že základem fyzického těla je tělo éterné. Jakmile hovoříme o tom, že existuje něco takového jako éterné tělo, musíme o této skutečnosti získat orientaci také prostřednictvím důležitých vysvětlení a faktů, které prožíváme. Jakmile víme, že éterné tělo prostupuje tělo fyzické, neshledáme už nepochopitelným to, jak okultista vysvětluje ochrnutí: že nastává při něm nenormálním způsobem to, co se jinak děje normálním školením. Člověku se může stát, že se jeho éterné tělo stáhne z fyzického těla. Fyzické tělo se potom osamostatní. Zde pak může dojít k ochrnutí, neboť fyzické tělo je zbaveno svého oživujícího étemého těla.

Nemusíme hovořit přímo o ochrnutí, ale můžeme se učit chápat život 1 v jeho všedním průběhu. Co je například lenoch? Lenoch je takový člověk,

kteřý má síly svého étemého těla od narození slabé, nebo byly oslabeny zanedbáním. To pak můžeme napravovat tak, že fyzické tělo zbavujeme jeho olověné tíže a činíme je nějakým způsobem lehčím. Ale pravé ozdravení může vycházet pouze z astrálního těla; to bude povzbudivě působit na éterné tělo, oživujíc je. Avšak musíme si vyjasnit ještě něco jiného. Étemé tělo je vlastně nositelem našeho celkového intelektu. Když večer usneme, zůstávají vlastně v éterném těle všechny naše představy a vzpomínky. Své myšlenky zanechává člověk v éterném těle a znovu se s nimi setkává teprve ráno. Když odkládáme étemé tělo, odkládáme s ním celou škálu svých zážitků.

Étemé tělo je však utvořeno také tak, že se v něm můžeme zcela jasně vnímat; když ho zkoumáme duchovně-vědecky, zjistíme, že se člověk časem vlastně mění mnohem více, než si myslíme. Všichni přece víme, že člověk prošel svými inkarnačními údobími. Opětné vtělování má svůj smysl. Pohled člověka je však krátkozraký. Myslíme si, že lidé byli utvářeni vždy stejně jako dnes. Lidská organizace se ale od staletí ke staletí mění, není možné zkoumat ji pouze zevně. V předním mozku je orgán, jenž spočívá v jemných závitcích, který se vytvořil teprve od čtrnáctého, patnáctého století. Je to organická forma pro čistě intelektuální život těchto století. A umíme si přece představit, že je nemožné, aby se v mozku změnila jedna taková jednotlivost, aniž by se vlastně, i když v malém, změnila celá lidská organizace. Takže lidská organizace skutečně vykazuje změny století od století. Avšak změna v těchto souvislostech se dá zjistit pouze sledováním kroniky akáša. A zde se také mohou nejlépe sledovat změny v éterném těle; vidíme, že lidé ve starém Řecku nebo ve starém Egyptě měli zcela jiná étemá těla. Existovalo jiné celkové proudění.

Abych nyní mohl dospět k oné myšlence, která pro nás může být plodná, chtěl bych nejprve vsunout jednu malou vedlejší poznámku; chtěl bych upozornit na to, že již v obyčejném životě můžeme připustit více světů. Člověk usíná, aniž by věděl, že je v jiném světě. Že jej zaspí a nic o tom neví, není důkazem, že neexistuje. Do tohoto světa však určitým způsobem zasahují jiné světy. Když je člověk ve fyzickém světě, vnímá pomocí smyslů; ne tak, když spočívá v sobě samém-potom vnímá intelektuální svět, který sousedí s fyzickým světem. Přesto v sobě samém nalézá mimo již vyvinutý intelektuální prvek ještě dva zcela jiné, které se od sebe liší. Může člověk tyto jiné prvky vyvíjet?

Jednoduché uvažování může ukázat, že svět vnitřního života je diferencovanější než svět pouhého přemýšlení. Je přítomen, když si můžeme říci: jako lidé se cítíme morální. Je to svět, kde se spojuje se zcela určitými zážitky pocit sympatie nebo antipatie. Ten přesahuje intelektuální prožitek. Někdo se vůči druhému projeví kladně a nám se líbí, nebo záporně a pak se nám nelíbí. To je něco zcela jiného, než co bychom zažili pouze intelektuálně. Pouhým přemýšlením v nás nemůže vzniknout pocit, zdaje nějaké jednání morální nebo nemorální. Mohou existovat krajně rozumové povahy, které nemají smysl pro odpudivost čistě sobeckého jednání. To je svět sám pro sebe, stejný svět, který také pozorujeme, když obdivujeme krásu a vznešenost v uměleckých dílech, nebo ošklivost, která nás odpuzuje. Co nás pozvedá v uměleckých dílech, to nemůžeme pochopit intelektem, nýbrž pouze naším duševním životem. Tak můžeme říci: do našeho života zasahuje něco, co směřuje nad intelektuálitu. Když okultista pozoruje duši v okamžiku, kdy pociťuje ošklivost nad nemorálním jednáním nebo zalíbení v morálním jednání, potom ji proudí vyšší stupeň duševního života. Pouhé přemýšlení představuje nižší stupeň duševního života než zalíbení nebo odpor vůči morálnímu či nemorálnímu jednání. Když takto v zesíleném éterném těle dosáhne člověk intenzivnějšího pocitu pro morální či nemorální jednání, potom nezískává pouze neustále rostoucí sílu éterného těla, nýbrž posiluje i astrální tělo, získává zvláštní impuls pro astrální síly. Takže můžeme říci: člověk, který má zvlášť jemné cítění vůči morálnímu a nemorálnímu jednání, nabývá zvláštní síly v astrálním těle, zatímco ten, kdo pozvedá své éterné tělo pouze intelektuálně - například cvičeními, která posilují schopnost paměti - sice může velmi silně vyvinout jasnozření, ale nedostane se z éterně- astrálního světa, protože v něm působí pouze intelektuální prvek. Chceme-li se dostat nad astrální svět, musíme konat taková cvičení, která vyjadřují sympatii k morálnímu a antipatii k nemorálnímu jednání. Potom skutečně vystupujeme ke světu, který je v jiném smyslu než pouze astrálně za naším světem. Poté vystoupíme do nebeského světa. Takže můžeme říci: ve velkém světě neviditelná odpovídá makrokosmický nebeský svět tomu, co v nás žije vůči morálním nebo nemorálním dojmům, a astrální svět makrokosmu tomu, co v nás žije při intelektuálně-fyzickém vnímání fyzického světa. To, co se vyvíjí v intelektuálním prvku, odpovídá astrálnímu světu, a to, co se může vyvíjet vůči morálnímu nebo nemorálnímu jednání, odpovídá nebeskému světu, světu dévachanu.

V lidské duši existuje ještě další element. Je to rozdíl mezi

morálním jednáním, které se nám líbí, a jednáním, které nás zavazuje konat to, co považujeme za morální, a nekonat to, co je nemorální. Pocit závazku je pro člověka tím nejvyšším, čeho dnes může člověk na světě dosáhnout.

Stupně lidské duše, které můžeme rozlišovat, jsou tedy následující:

1. Smyslový člověk.

2. Intelektuální člověk, který stojí vůči prvnímu neviditelnému světu.

3. Morálně pociťující estetický člověk, kterému se líbí nebo nelíbí morální či nemorální jednání. Tomu odpovídá nižší svět dévachanu.

4. Mravně činný člověk. Tomu, když člověkkoná to, co vnitřně cítí jako nejvyšší mravní impulsy, odpovídá vyšší svět dévachanu, svět rozumu, kde vládou bytosti, které absolutně reprezentují rozum ve světě. Jestliže člověk pochopí, že ve světě jeho morálních impulsů existuje stínový obraz nejvyššího světa, ze kterého pochází, potom o makrokosmu pochopil mnoho.

Tak máme svět fyzický a svět chápání; svět morální neboli nebeský svět nižšího dévachanu a svět rozumu neboli svět vyššího dévachanu. Kosmické světy do nás vrhají stínové obrazy smyslového světa: intelektuální svět - intelektuální jasnozření; estetický svět - morální citění; svět rozumu - mravní impulsy k činu. Vlivem způsobu sebepoznání v sobě může člověk tyto různé stupně vnímat.

Celá tato konfigurace člověka se časem změnila. Takový, jaký člověk je dnes, neexistoval za dávné řecké nebo egyptské doby. V době starořecké kultury duševnost člověka řídily vyšší bytosti, a proto vůči nim pociťoval něco jako samozřejmou povinnost. Nyní žijeme v době, kdy je člověk řízen intelektualitou, a proto pociťuje něco jako esteticko-morální závazek. Avšak tehdy bylo nemožné myslet si, že když je zde něco jako morální impuls, že je možné dělat něco jiného. Ještě v Řecku se člověk cítil vůči laskavosti a nelaskavosti zavázán tak, že musel přiměřeně k nim i jednat.

V novější době se člověk již vůči estetickému požadavku necítí zavázán, což je vyjadřováno i rčením: Proti gustu žádný dišputát. — Ale s těmi, kteří svůj vkus zušlechtili, se snad můžeme ztotožnit.

To, co bylo dříve pociťováno v mravní a estetické oblasti, pociťujeme dnes jako nutnost v oblasti intelektuální: mít určité vedení, takže nemůžeme myslet tak, jak chceme, nýbrž se musíme řídit podle myšlenkových zákonů logiky. Tím jsme se však dostali na nejnižší stupeň lidského prožívání. Nyní, jak můžeme pozorovat, stojíme na přechodném stupni. Vezmeme-li totiž v úvahu poslední tisíciletí,

vidíme, že se lidské tělo stává stále sušší, že se člověk změnil. Před patnácti sty lety bylo fyzické tělo podstatně měkčí a ohebnější; postupně se stávalo stále tvrdší. Také s éterným tělem se stalo něco zcela jiného, něco, co mohl člověk prožít méně proto, že toto étemé tělo prodělalo vzestupný vývoj. Je významné, že nastal důležitý okamžik, kdy musí člověk upozorovat, že se má jeho étemé tělo změnit. Je to událost, která se odehraje právě ve dvacátém století. Zatímco na jedné straně je zesilována intelektualita, stane se na druhé straně éterné tělo natolik samostatné, že to lidé budou muset pozorovat. Někdy čas po Kristově události lidé ještě nemysleli tak intelektuálně jako dnes. Toto intelektuální myšlení způsobuje, že se éterné tělo stále více osamostatňuje a je také používáno jako samostatný nástroj. Můžeme tedy pozorovat, jak ve skrytu prošlo vývojem, který umožňuje postřehovat Krista v éterném těle. Jako byl tehdy Kristus viděn fyzicky, tak bude nyní spatřován étemě. Tak nastane zření Krista v tomto dvacátém století jako přirozená událost, - podobně jej viděl Pavel. Určitý počet lidí bude zřít Krista v éteričnu. Kristus tak může být poznán i tehdy, kdyby shořely všechny bible. Pak není nutný žádný výklad, neboť ho uvidíme, uzříme. A to je událost podobného významu jako ta, která se odehrála na Golgotě. V příštích staletích bude stále více lidí dospívat ke zření Krista. Během vývoje v příštích třech tisíciletích na Zemi bude éterné tělo stále senzitivnější a určití lidé budou prožívat tuto i jiné události. O jedné skutečnosti se ještě zmíním. Bude přibývat lidí, kteří budou chtít něco konat a pocítí nutnost tento popud potlačit. Pak se dostaví vize a lidé budou stále více postřehovat: To, co nastane v budoucnosti, je karmickým důsledkem toho, co jsem učinil. Někteří jsou již tak daleko, že takové věci pocítují. Patrně je to zvláště u dětí.

Je velký rozdíl mezi tím, co prožívají školení jasnovidci, a mezi tím, co je zde podáváno, co se prožívá přirozeně. Školený jasnovidce prožívá Krista od nepaměti prostřednictvím určitých cvičení. Když potkám člověka na fyzické úrovni, je přímo přede mnou; jasnovidné ho však mohu vnímat na zcela jiném místě, kde bezprostředně nemusím být. Jasnově vnímat Krista bylo vždy možné. Ale setkat se s ním, to je něco - mimo nás - co je skutečností nezávislou na našem jasnovidném vývoji, protože nyní má k lidstvu jiný vztah: pomáhá člověku z étemého světa. Počínaje dvacátým stoletím se s ním mohou určití lidé v příštích třech tisíciletích objektivně setkat v étemé podobě. To je něco jiného, než když nějaká bytost vlivem vnitřního vývoje dospěje až k jeho spatření.

Tím je však tato vznešená bytost, kterou nazýváme Kristus,

postavena do jiné vývojové řady, než když mluvíme o Buddhovi. Bódhisattva, který se stal buddhou, se narodil v domě krále Suddhodany; stal se ve dvaceti letech buddhou. To znamená, že se už polom nemusel inkamovat. Když se taková bytost, bódhisattva, stane buddhou nebo mistrem, je to známka vyššího vnitřního vývoje, který může prodělat každý člověk. Esotemí školení člověka je jen začátkem toho, co vede k tomu, aby se stal buddhou. Nemá to nic společného s tím, co se děje v okolí lidí. Takoví lidé pak vystupují v určitých dobách, aby svět pokročil dále. Jsou to však události odlišné od události Kristovy. Kristus nepocházel z jiné lidské individuality, nýbrž přišel z makrokosmu, zatímco všichni bódhisattvové byli vždy spojeni se Zemí.

Musí nám tedy být jasné, že pokud mluvíme o bytosti bódhisattvy nebo buddhy, vůbec se nedotýkáme Krista. Neboť Kristus je makrokosmickou bytostí, která je se Zemí spojena teprve Janovým křtem. To byl fyzický projev jeho bytosti. Nyní přichází étemý projev, potom přijde projev astrální a pak ještě vyšší. Pak ale musejí být i lidé tak daleko, aby mohli tento vyšší stupeň prožít. To, co mohou lidé prožít, patří ke všeobecným zákonům Země. Bytost, kterou nazýváme Kristus, nebo také jinými jmény, umožní to, co můžeme nazvat záchranou všech duší na Zemí pro bytí na Jupiteru, zatímco všechno ostatní se Zemí odpadne. Anthroposofie není něčím nahodilým, ale něčím velmi důležitým, co muselo přijít do světa. Svět se musí naučit chápat bytost Kristovu, která žila na začátku našeho nynějšího letopočtu po tři roky na Zemí.

V mé knize „Duchovní vedení člověka a lidstva“ najdete bližší údaje o dvou chlapcích Ježíších. Kristova událost byla připravována osobností, Ješu ben Pandirou, který měl vztah k esenským. Narodil se sto let předtím, než se narodili oba chlapci Ježíšové v Palestině, takže je musíme odlišovat od Ješu ben Pandiry, kterého Ernst Haeckel mezi jinými tak neuctivě zhanobil. Od této velmi vznešené bytosti, Ješu ben Pandiry, pochází veškerá příprava k tomu, co se mělo stát, hlavně v Matoušově evangeliu.

Jak si máme představovat vztah tohoto Ješu ben Pandiry k Ježíši z Nazaretu? Tyto individuality nemají zpočátku nic společného kromě toho, že jeden byl připravovatelem druhého; jako individuality nejsou nijak spřízněny. Skutečnost je taková, že jeden chlapec Ježíš, chlapec Lukášova evangelia, byl poněkud nerozhodná individualita, která se dá obtížně pochopit proto, že po narození dovedl mluvit tak, že mu rozuměla pouze matka. Tato individualita Lukášova evangelia nebyla intelektuální, ale nesmírně původní a elementární vzhledem k mravním pocitům. Do astrálního těla této bytosti působila Buddhova

individualita.

Buddha, poté co se stal buddhou, je bytostí, která se na Zemi již nemusí vtělovat. Od té doby, kdy se stal buddhou, působí na Zem z vyšších světů, a sice v oné době prostřednictvím astrálního těla Ježíše Lukášova evangelia. Síly, které vycházejí z Buddha, jsou obsaženy v astrálním těle tohoto chlapce Ježíše. V proudu Ježíše z Nazaretu - tedy uvnitř- spolupůsobí proud Buddhův.

Naproti tomu je pro západního okultistu správné i to, co říkají orientální spisy, a sice, že ve chvíli, kdy se bódhisattva stane buddhou, přichází bódhisattva nový. Ve chvíli, kdy se stal Gautama Buddha buddhou, kdy byla jeho individualita bódhisattvy vzata ze Země - je na ní činný bódhisattva nový. Je to onen bódhisattva, který se v určité době má stát buddhou. A tato doba, kdy se následník Gautama Buddha, Maitréja, stane buddhou, je přesně stanovena: je to pět tisíc let po Buddhově osvícení pod stromem bódhi. Ode dneška přibližně za tři tisíce let zažije svět inkamaci buddhy Maitréji, která bude poslední reinkarnací Ješu ben Pandiry. Tento bódhisattva, který přijde jako buddha Maitréja, bude i v našem století inkamován ve fyzickém těle - ale nikoli jako buddha - a jeho úkolem bude předat lidstvu všechny skutečné znalosti Kristovy události.

Praví okultisté uznávají inkamaci bódhisattvy, pozdějšího buddhy Maitréji. Tato individualita prodělává vývoj étemého těla právě tak jako všichni lidé. Nakolik v budoucnu lidstvo vykročí vstříc tomu, kdo bude buddhou Maitréjou, natolik prodělá tato individualita zvláštní vývoj, který bude ve svých nejvyšších stavech v jistém vztahu něčím jako křesť Ježíše z Nazaretu: prodělá výměnu individuality. V obou případech bude přijata jiná individualita. Budou se ve svém dětském věku sžívat se světem a v určitých letech se jejich individuality vymění. Není to plynulý vývoj, ale takový, který projde zlomem, jako tomu bylo u Ježíše. Ten prodělal takovou výměnu individuality ve dvanáctém roce a pak při křtu v Jordánu. Touto výměnou projde i bódhisattva, který se stane buddhou Maitréjou. Tyto individuality jsou jakoby oplodněny jedna druhou. Zvláště buddha Maitréja bude až po třicátý rok plynule žít s určitou individualitou a pak prodělá výměnu stejně jako Ježíš z Nazaretu ve chvíli křtu v Jordánu. Vždy se však buddha Maitréja pozná podle toho, že je-li zde, lidé o něm před touto výměnou individuality nic nevědí. A potom náhle vystoupí.

Nejcharakterističtější znakem pro všechny bódhisattvy, kteří se stanou buddhy, je, že žijí anonymním životem. Lidská individualita se musí stále více osamostatňovat. Pro něj bude charakteristické, že bude kráčet mnoho let nepoznán. Poznán bude teprve tehdy, až bude

jako osamělý člověk působit sám svou vnitřní silou. Po tisíce let platí zákon, který znají také novodobí okultisté, že jeho bytost zůstává neznámá po dobu jeho mládí, dokonce až po zrození duše vědomé a své uplatnění nenabývá nikým jiným než sebou samým.

Proto je tak důležité být až po určitý stupeň neústupný. Pro každého pravého okultistu by bylo směšné tvrzení, že by ve dvacátém století přišel buddha, protože každý okultista ví, že může přijít teprve za pět tisíc let po Gautama Buddhovi. Ale může být vtělený bódhisattva a bude jím.

To je něco, co patří k základní výzbroji okultisty: buddha Maitréja bude v mládí neznámý. Proto jsem už po léta zdůrazňoval, že musí být zohledněna zásada okultismu: Z určitých center nesmí být před dosažením určitého věku nikomu udělen příkaz mluvit o okultních naukách. Bylo to zdůrazňováno po léta. Když mluví mladší lidé, nechť tak činí z dobrých úmyslů; avšak nečiní tak z okultního příkazu.

Buddha Maitréja se bude uplatňovat skrze vlastní silu. Nemůže mu pomoci nikdo, pouze síla jeho vlastní duševní bytosti.

Pro pochopení celého vývoje Země je nutné, abychom se přiblížili k pravé theosofii. Ti, kteří toto chápání nerozvíjejí, způsobí to, že novodobé theosofické hnutí zpustne.

Rudolf Steiner